

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ У НАУКИ УКРАЇНИ
ВНЗ «УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Галузь знань – 04 «Богослов'я»
Спеціальність – 041 «Богослов'я»
Освітньо-кваліфікаційний рівень – «магістр»

I. ВСТУП

Фаховий вступний екзамен для вступу на програму підготовки магістра богослов'я відбувається у формі усного іспиту, під час якої вступник повинен продемонструвати відповідний рівень знань з різних ділянок богослов'я: догматичного, біблійного, літургійного, морального, патристичного та пасторального та з історії Церкви. Перелік питань зі згаданих вище ділянок поділений на тематичні блоки. Питання погруповані по білетах, по три питання у кожному білеті. Абітурієнт самостійно обирає білет та дає відповіді на усі питання, подані у білеті.

Фаховий вступний екзамен покликаний виявити обізнаність абітурієнта із сучасною науковою літературою на богословську тематику, з наголосом на дослідницьких зацікавленнях претендента, а також оцінити дослідницькі здібності та наукову зрілість вибору майбутнього магістранта.

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

П'ятикнижжя та історичні книги Старого Завіту

1. Окресліть структуру та проаналізуйте зміст книг Буття і Виходу.
2. Запропонуйте ексегетичне тлумачення розповідей про сотворення світу та гріхопадіння людини (Бут. 1,1-2,4а; 2,4б-2,25; 3,1-24);
3. Охарактеризуйте роль пророків в ізраїльському суспільстві часів монархії згідно з 1-2 кн. Самуїла та 1-2 кн. Царів.
4. Поясніть значення виразу «Второномістична історія». Опишіть головні події, назвіть та охарактеризуйте головних персонажів Второномістичної історії.

Псалми і поетичні книги Старого Завіту

5. Поясніть специфіку літератури мудрості Старого Завіту: окресліть її спільні риси та представтеосновні ідеї.
6. Висвітліть тему «страждання праведника» на основі книги Йова. Проаналізуйте різні думки з приводу «причини страждання» (думка Еліфаза, думка Цофара, думка Білдада, думка Елігу, думка автора книги).
7. Охарактеризуйте риси Божої Премудрості в мудрісній літературі Старого Завіту на основі вибраних уривків (Йов 28; Прип. 1:20-33; 8-9; Сир. 24; Вар. 3:9-4:4; Муд. 7-9).

Пророчі книги Старого Завіту

8. Поясніть, як тема соціальної справедливості представлена в книзі пророка Амоса. Опишіть та охарактеризуйте реакцію пророка на соціокультурні та економічні й політичні виклики суспільства давнього Ізраїля.
9. Розкрийте зміст і значення метафорики шлюбу у представленні стосунків між Богом та Ізраїлем в текстах пророків Осії, Єремії та Єзекиїла.
10. Опишіть, як переосмислюється тема стосунків Бога зі своїм народом в пророчій літературі періоду вавилонського вигнання: охарактеризуйте поняття «новий союз» (Єремія) та «нове серце і новий дух» (Єзекиїл).
11. Поясніть історичний контекст та розкрийте зміст богословської думки пророків Аггея, Захарії і Тріто-Ісаї.

Синоптичні Євангелія та Діяння Апостолів

12. Поясніть зміст і специфіку теорії двох джерел як одного з можливих пояснень синоптичної проблеми.
13. Окресліть та проаналізуйте навчальні та діяльні частини в Євангелії від Матея.
14. Представте основні елементи структури Євангелія від Марка.
15. Поясніть суть універсального виміру спасіння в Євангелії від Луки.

16. Поясніть зміст географічного розширення у Ді. 1,8 як важливого елементу побудови розповіді у книзі Діянь.

Павлівський корпус і Соборні Послання

17. Окресліть та проаналізуйте богослов'я і проблематику Таїнства Євхаристії у 1 Кор. 11,17-34.
18. Опишіть автобіографічні дані апостола Павла згідно з даними його листів та Діянь Апостолів.
19. Розкрийте зміст есхатологічного вчення 1 і 2 листів апостола Павла до Солунян.
20. Поясніть суть і специфіку богослов'я оправдання вірою у листах апостола Павла.

Йоанівський корпус

21. Опишіть загальну структуру Книги Одкровення. Охарактеризуйте значення основних символів.
22. Проаналізуйте поняття «знаків» в Євангелії від Йоана. Опишіть богословське значення «знаків» в Четвертому Євангелії та охарактеризуйте основні підходи до їх тлумачення.
23. Поясніть, як євангеліст Йоан інтерпретує старозавітні свята в через призму Христової місії на основі тексту Йо. 5-10.

Вступ до богослов'я

24. Розкрийте головні елементи Божественного Об'явлення, поясніть головні богословські моделі та типи, що допомагають нам пізнати Божественне Об'явлення.
25. Визначте та проаналізуйте головні частини Святого Передання.
26. Розкрийте природу догмату Церкви та його властивості. Запропонуйте визначення понять теологумену, ересі та керигми.

Христологія

27. Поясніть історію формування і основні аспекти вчення Церкви про божественну природу Ісуса Христа. Розкрийте переваги і небезпеки антропологічного мінімалізму у цьому питанні на конкретних прикладах з історії формування християнської доктрини;
28. Поясніть історію формування і основні аспекти вчення Церкви про людську природу Ісуса Христа. Розкрийте переваги і небезпеки антропологічного максималізму у цьому питанні на конкретних прикладах з історії формування християнської доктрини.
29. Представте та поясніть зв'язок між христологією, маріологією і антропологією на основі догм Церкви про Христа і Марію.

Сотеріологія

30. Розкрийте головні сотеріологічні теми Нового Завіту та поясніть їхній вплив на розвиток святоотцівської сотеріології.
31. Проаналізуйте історично-богословські аспекти головних сотеріологічних теорій.
32. Розкрийте головні поняття, темита виміри історії спасіння.

Моральне богослов'я (спеціальна етика)

33. Розкрийте особливості вчення св. ап. Павла щодо подружнього життя та його вплив на подальшу дискусію про вищість стану дівочства.
34. Розкрийте основні аспекти «богослов'я тіла» св. Івана Павла II.
35. Проаналізуйте моральну оцінку засобів контрацепції у західному і східному християнстві.

Моральне богослов'я (основи)

36. Представте основні критерії моральної оцінки людського вчинку. На конкретних прикладах розкрийте суть і застосування принципів подвійного наслідку та меншого зла.

37. Розкрийте значення морального закону та його видів, а також співвідношення морального закону з людською свободою.
38. Поясніть розуміння гріха у східній та західній християнській традиції.

Патристика

39. Окресліть літературні жанри ранньохристиянської писемності I-II століття та розкрийте її головні ідеї на прикладах творчості Апостольських Отців (*Дідахе*, Климент Римський, Ігнатій Антіохійський, *Пастир* Герми) та ранніх апологетів (Юстин Мученик, Теофіл Антіохійський, Татіян Сирієць).
40. Проаналізуйте особливості розвитку богослов'я у християнських авторів II-III століття та визначте подібності та відмінності між ними, звертаючись до праць Іринея Ліонського, Тертуліана, Климент Олександрійського та Орігена.
41. Проаналізуйте тріадологічне та христологічне богослов'я св. Августина та поясніть його термінологічні особливості.
42. Опишіть олександрійський та антіохійський підходи до екзегези Святого Письма та визначте подібності та відмінності між ними, звертаючись до праць Климента Олександрійського, Орігена, Діодора Тарсійського, Теодора Мопсуестійського;
43. Розкрийте зміст богословського вчення Максима Ісповідника.

Еклезіологія

44. Розкрийте головні аспекти еклезіології реформації і контрреформації.
45. Представте еклезіологію сопричастя в документах II Ватиканського собору.
46. Представте роль і місію східних католицьких Церков в екуменічному діалозі.
47. Поясніть розуміння примату римського архиєрея у світлі вчення I та II Ватиканських соборів.

Тринітарне богослов'я (і Пневматологія)

48. Розкрийте новозавітні основи вчення про Пресвяту Трійцю.
49. Проаналізуйте головні положення Нікейського Символу віри (325 р.), Константинопольського Символу віри (381 р.) та внесок кападокійських Отців у формування вчення Церкви про Бога єдиного і троїчного.
50. Поясніть особливості дискусії про *Filioque* між Сходом і Заходом в історії і сьогоденні.

Есхатологія

51. Розкрийте головні аспекти розуміння Царства Божого у синоптичних Євангеліях.
52. Проаналізуйте визначення Вселенських соборів і Римських понтифіків *denovissimis* з XII до XVI ст.
53. Поясніть зміст есхатологічного повороту XX ст. та окресліть актуальні питання есхатології.

Вступ до літургійних наук

54. Проаналізуйте поняття «літургія» з огляду на богослов'я сучасних католицьких Церков.
55. Розкрийте зміст поняття «храм» у контексті християнського богослов'я і проілюструйте структуру храму на прикладі церков візантійського обряду.
56. Окресліть основні кола літургійної молитви Церкви і вкажіть їхні особливості у Церквах візантійського обряду.

Літургійний день

57. Представте та розтлумачте вчення християнських церков про щоденну молитву церкви.
58. Опишіть «класичне» коло богослужінь християнської античності та вкажіть, яке значення у ньому мають вечірне та ранкове богослужіння.
59. Окресліть поняття «малі часи» і вкажіть, як сучасний християнин може скористатися ними.

Літургійний рік

60. Розкрийте зміст свята Богоявлення Господнього в історичній та богословській перспективі.
61. Розкрийте зміст свята Воскресіння Господнього в історичній та богословській перспективі.
62. Розкрийте зміст свята Успення Пресвятої Богородиці в історичній та богословській перспективі.

Святі Таїнства

63. Окресліть основні історичні етапи формування Св. Таїнства Покаяння та його богословське розуміння у церквах візантійської традиції;
64. Опишіть основні етапи історії формування та розвитку богослов'я Св. Таїнства Слепомазання.
65. Поясніть, чому Вінчання належить до Таїнств Церкви, і розкрийте особливості історичного розвитку чину та його богословські аспекти у традиції церков візантійського обряду.

Євхаристія

66. Поясніть значення Таїнства Євхаристії у контексті Тайної Вечері, використовуючи його біблійні описи.
67. Окресліть основні богословські аспекти та обрядові дії при звершенні ранньохристиянської Євхаристії на прикладі писань св. Юстина Мученика.
68. Розкрийте основні богословські аспекти Євхаристійного жертвоприношення, вживаючи тексти та обряди Божественних Літургій церков візантійського обряду;

Історія сакрального мистецтва

69. Поясніть поняття «ікона» у богословській традиції церков візантійського обряду.
70. Назвіть та розкрийте богословські особливості основних типів іконографічних зображень Ісуса Христа у Церквах візантійської традиції.

Пасторальне богослов'я і соціальне служіння

71. Опишіть історичний розвиток пасторального богослов'я як наукової дисципліни.
72. Поясніть, який вплив мав II Ватиканський Собор на оновлення концепції пасторального богослов'я.
73. Запропонуйте характеристику основних сучасних напрямів у пасторальному богослов'ї.

Місіологія

74. Представте богословські основи місій, окресліть їхні христологічні, пневматологічні, еклезіологічні та сотеріологічні аспекти.
75. Назвіть і поясніть три основні площини місійної діяльності згідно з енциклікою «Redemptoris Missio» (§33);
76. Запропонуйте визначення понять: евангелізація, інкультурація, екуменізм та міжрелігійний діалог.

Християнська духовність

77. Поясніть, яке значення мають духовні вправи для розвитку духовного життя. Окресліть природу євангельської духовності, її ціль та метод втілення у життя.
78. Поясніть, що таке позитивний та негативний праксис та яке його значення у співпраці людини з Богом.

Методика викладання християнської етики

79. Поясніть особливості християнської етики як дисципліни духовно-морального спрямування. Розкрийте специфіку навчання та опишіть нормативно-правову базу і джерела християнської етики.
80. Поясніть зміст таких спеціальних принципів у викладанні християнської етики в школі як теоцентризм, біблійні основи навчання, міжконфесійність, толерантність до релігійних

відмінностей і особливостей, а також їхнє значення у методиці викладання християнської етики.

Канонічне право

81. Перелічіть джерела права Київської Церкви і проаналізуйте їхню роль в нинішньому законотворенні.
82. Розтлумачте зміст термінів, що визначають рівень завершеності організаційної структури Церкви: автокефалія, автономія, патріархат, помісність, своєсправність.
83. Поясніть, в чому полягає неоднозначність юридичних визначень термінів: Церква, обряд, традиція.
84. Опишіть Кодекс канонів східних Церков і поясніть його початкові канони. Порівняйте зв'язок ККСЦ із Канонами Партикулярного права УГКЦ.

Історія християнства в Україні

85. Охарактеризуйте процес утвердження та особливості християнства в Київській Русі.
86. Опишіть головні передумови та причини укладання Берестейської унії.
87. Опишіть та проаналізуйте передумови, перебіг, основні документи та наслідки Замоїського собору 1720 р.
88. Комплексно проаналізуйте австрійські реформи в сфері освіти та церковного життя та відновлення Галицької митрополії Греко-Католицької Церкви.
89. Проаналізуйте діяльність митрополита Андрея Шептицького.
90. Опишіть та порівняйте процес ліквідації Греко-Католицької Церкви радянською владою в Галичині після Другої світової війни.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

46-50 – балів

Абітурієнт виявляє особливі творчі здібності, вміє використовувати знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

43-45 – балів

Абітурієнт вільно володіє необхідним матеріалом, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

38-42 – балів

Абітурієнт вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію; виправляє помилки, серед яких є суттєві; добирає аргументи для підтвердження думок.

33-37 – балів

Абітурієнт відтворює значну частину необхідного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою може аналізувати предметний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

30-32 – балів

Абітурієнт володіє предметним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.

18-29 – балів

Абітурієнт володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину предметного матеріалу.

1-17 – балів

Абітурієнт володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

IV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Основна

1. Святе Письмо Старого та Нового Завіту.
2. А. Онуферко. Вступ до Старого Завіту і огляд історичних книг. - Львів, 1999. Т.1, 2.
3. Барщевський, Т. Пророчі книги. Конспект лекцій. Львів: Катехитично-педагогічний Інститут УКУ, 2008.
4. Гатри, Д. Введение в Новый Завет. Санкт-Петербург: Богомыслие; Библия для всех, 1996.
5. Мецгер, Б.М. Новый Завет: контекст, формирование, содержание. Москва: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2006.
6. Барщевський, Т. Йоанівський корпус. (конспект лекцій). Львів, 2010.
7. Документи Другого Ватиканського Собору: конституції, декрети, декларації. Львів: Свічадо, 1996.
8. Катехизм Католицької Церкви. Львів: Синод Української Греко-Католицької Церкви, 2002.
9. Будуйкевич, Я. Душпастирство: українське душпастирство на порозі ХХІ століття: посібник для священників і студентів богословських навчальних закладів. Івано-Франківськ, 2002.
10. Димид, М. Херсонеське таїнство свободи. Львів: Свічадо, 2007.
11. Основні Документи Берестейської унії. Львів: Свічадо, 1996.
12. Лосский, В.Н. Очерк мистического богословия восточной церкви. Догматическое богословие. Москва: Центр «СЭИ», 1991.
13. Попович, И. Догматика Православной Церкви: Пневматология. Москва: Издательский совет Русской православной церкви, 2007.
14. Мак Грат, А. Понимание Троицы. Одесса: Богомыслие, 1995.
15. Москалик, Я. Нарис христологічної доктрини. Львів: ЛБА, 1998.
16. Каспер, В. Ісус Христос / переклад з німецької під ред. Андрія Павлишина. Київ: Дух і літера, 2002.
17. Цігенаус, А. Есхатологія. Львів: Свічадо, 2008.
18. Василядис, Н. Таїнство смерті. Москва: Свято-Троїцька Сергієва Лавра, 1998.
19. Рупнік, М.І. Духовне життя. Львів: ЛБА, 1999.
20. Шпідлік, Т. Духовність християнського Сходу. Львів: ЛБА, 1999.
21. Кунцлер, М. Літургія Церкви / переклад з німецької Монахині Софії. Львів: Свічадо, 2001.
22. Шмеман, О. За життя світу. Таїнства і Православ'я. Львів: Свічадо, 2009.
23. Гуцуляк, Л. Божественна Літургія Йоана Золотоустого в Київській митрополії після унії з Римом, (період 1596-1839 рр.). Львів, 2004.
24. Шмеман, О. Евхаристія Таїнство Царства. Львів: Свічадо, 2007.
25. Дольницький, І. Типик Української Католицької Церкви / перекл. з церковнослов. Рим, 1992.
26. Скабалланович, М. Толковий типикон: объяснительное изложение типикона с историческим введением. Москва: Паломник, 1995.
27. Тафт, Роберт Ф. Византийский церковный обряд: Краткий очерк/ Перевод с англ. А.А. Чекаловой. Санкт-Петербург: Алетейя, 2000.
28. Падовезе, Л. Вступ до патристичного богослов'я / перекл. з французької Г. Теодорович. Львів, 2001.
29. Лаба, В. Патрологія. Львів, 1998.
30. Життя у Христі: моральна катехиза / упорядник о. д-р Святослав Шевчук. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2004.
31. Гьофнер, Йозеф, Кардинал. Християнське суспільне вчення / переклад з німецької : С. Пташник, Р. Оглашений ; Інститут Релігії та Суспільства Львівської Богословської Академії. Львів : Свічадо, 2002.

32. Кришталь, Г. Етика статевої і подружнього життя. Моральне богослов'я. Скрипти для студентів. Львів: Видавництво УКУ, 2009.
33. Документи Церкви про шлюб та сім'ю. Львів: Колесо, 2008.
34. ВЕЛИКИЙ, Атаназій. *З літопису християнської України: Церковно-історичні радіолекції з Ватикану* у 9 томах, Рим, 1969-1977.
35. ІСЧЕНКО І. *Історія Христової Церкви в Україні*, Харків: АКТА, 2003.
36. ЛУЖНИЦЬКИЙ Г. *Українська Церква між Сходом і Заходом: Нарис історії Української Церкви*, Філадельфія, 1954.
37. МУДРИЙ, Софрон. *Нарис історії Церкви в Україні*, Івано-Франківськ, 1999.
38. ФЕДОРІВ Ю. *Історія Церкви в Україні*, Люблін, 1991.

2. Допоміжна

1. Ценгер, Э. Введение в Ветхий Завет. Москва: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2008.
2. Джирланда, А. Ключ до Біблії. Львів: Свічадо, 2006.
3. Бартницький, Р. Синоптические евангелия. Москва, 2009.
4. Шенборн, К. Бог послал Сына своего. Христология. Москва: Христианская Россия, 2003.
5. Мейендорф, И. Иисус Христос в Восточном православном богословии. Издательство Православного Свято-Тихоновского Монастыря, 2000.
6. Обер, Ж.М. Моральне богослов'я / переклад з італійської о. М.І. Любачівського. Львів: Стрім, 1997.
7. Керн, К. Золотой век Свято-Отеческой письменности. Москва, 1995.
8. Москалик, Я. Концепція Церкви митрополита Андрея Шептицького: органічно-пневматологічна суть Церкви. Львів: Свічадо; Львівська Богословська Академія, 1997.
9. Страгородский, С. Православное учение о спасении. Москва: Издательский отдел Московского Патриархата; Иосифо-Волоцкий монастырь; Просветитель, 1991.
10. Катрій, Ю. Пізнай свій обряд! Літургійний рік Української Католицької Церкви (посібник). Нью-Йорк, Рим, 1982.
11. Нефедов, Г. Таинства и обряды Православной Церкви: учебное пособие по Литургии. - 2-е издание. Москва: Православное Богоявленское Братство, 1995.
12. Арранц, М. Как молились Богу древние византийцы: суточный круг богослужения по древним спискам византийского евология. Ленинград: Ленинградская Духовная Академия, 1979.
13. Гудзяк Б. *Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії* / Пер. М. Габлевич, упоряд. О. Турій, Львів, 2000.